ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПОНЯТТЯ «ЗАСОБИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ»

Віктор Миколайович ПЛАХТІЙ,

аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ

За відсутності домінуючих, владних інструментів управлінської діяльності в суспільстві пануватимуть хаос, безвладдя і самоправство. А відтак, важливу роль в діяльності органів державної влади відіграє такий метод забезпечення правопорядку, як адміністративний примус. Примус в правовій літературі відносять до одного з найважливіших атрибутів державної влади. На думку С.Л. Дембіцької, він є знаряддям забезпечення безумовного виконання приписів правових норм усіма членами суспільства. Застосування адміністративного примусу завжди поєднується із широким використанням багатогранних виховних засобів, з активним формуванням правосвідомості, нетерпимого ставлення до антигромадських вчинків та використовується в державному управлінні для охорони суспільних відносин, що виникають у цій сфері державної діяльності. Він є правовим засобом захисту суспільних відносин від протиправних дій, відновлення правомірного стану, забезпечення можливості практичної охорони громадського порядку, а також покарання винних осіб, які скоїли адміністративні правопорушення [1, с.254].

Разом із цим адміністративний примус не повністю ототожнюють з державним примусом, він є вагомим, але лише одним з різновидів останнього. В правовій літературі підкреслюють, що він характеризується всіма ознаками, притаманними державному примусу, а саме: правозастосовна діяльність, направлена на охорону правопорядку; реалізація примусового впливу в рамках охоронних правовідносин тощо. Разом із цим адміністративний примус відрізняється від інших видів державного примусу тим, що його заходи можуть застосовуватися як при вчиненні протиправних діянь, так і при настанні особливих умов, передбачених законодавством, коли відповідні заходи використовуються з метою попередження виникнення шкідливих наслідків, їх локалізації, а також для профілактики протиправних діянь [2, с. 379].

Доцільно підкреслити справедливість висновків В. Кареліна про те, що в основу наявних визначень покладено відмінні риси адміністративного примусу, які знаходять своє вираження в таких елементах, як зміст, підстави, порядок і цілі застосування. В основу запропонованих більшістю авторів формулювань покладаються такі риси адміністративного примусу як окремого виду державно-правового примусу: а) державно-владний характер заходів адміністративного примусу, оскільки для всіх без винятку заходів адміністративного примусу характерний державно-владний характер; б) регулювання адміністративно-правовими нормами, які закріплюють види щодо їх застосування; в) наявність спеціальних суб'єктів, до компетенції яких віднесено застосування заходів адміністративного примусу; г) багатоманітність заходів адміністративного примусу; ґ) вираження у формі психічного, морального, фізичного, матеріального чи організаційного впливу; д) специфічна природа підстав для застосування: є) метою застосування є припинення протиправних

© Плахтій В. М., 2022

діянь, притягнення винних осіб до відповідальності, забезпечення громадської безпеки [3, с. 91].

А.Т. Комзюк адміністративний примус характеризує як застосування відповідними суб'єктами до осіб, які не перебувають в їх підпорядкуванні, незалежно від волі і бажання останніх передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу морального, майнового, особистісного та іншого характеру з метою охорони суспільних відносин, що виникають у сфері державного управління, шляхом попередження і припинення правопорушень, покарання за їх вчинення. Державно-владний характер адміністративного примусу зазначається, що держава, уповноважені нею органи мають право застосовувати легалізований примус від імені всього суспільства, підкоряючи членів спільноти встановленим ним правилам, навіть якщо вони розходяться з їх переконаннями. З цією метою використовується державна влада, апарат держави. Легалізація примусу, насилля з боку держави здійснюється відповідно до правових норм, які встановлюються самою ж державою, але які, як передбачається, виражають інтереси всього суспільства і схвалені ним. Право є не тільки засобом легалізації примусової діяльності держави, але й, як правило, засобом її легітимації [4, с. 11-12]. Отже, А.Т. Комзюк підкреслює дуже важливу ознаку заходів примусу – їх легітимність. На наш погляд, вона проявляється в тому, що такі заходи застосовуються: по-перше, тільки тими суб'єктами, які уповноважені на їх застосування; по-друге тільки такі заходи, які спрямовані на досягнення віднесених до їх правового статусу цілей та завдань; по-третє, оскільки вони реалізуються від імені держави, то мають відповідати базовим конституційним принципам та відповідно бути адекватними тим об'єктивним факторам, які вимагають необхідність застосування цих заходів.

А.О. Виприцький та Л.О. Махова розкривають адміністративно-правові засоби під кутом зору необхідного механізму забезпечення реалізації прав та свобод громадян, саме за допомогою адміністративного правозастосування забезпечується їх реалізація, правоохоронні адміністративно-правові засоби застосовуються для захисту прав і свобод громадян від різного роду загроз (наслідків надзвичайних ситуацій, адміністративних проступків тощо), основу яких становлять заходи адміністративного примусу [5, с. 2-3]. Дійсно, з одного боку заходи адміністративного примусу є реалізацією волі держави безвідносно до волі осіб, до яких її застосовують, що проявляється в обмеженні свободи їх діяльності; з іншого боку, ці заходи спрямовані саме на забезпечення прав та свобод осіб через сприяння усунення загроз встановленому правопорядку.

Підсумовуючі викладені авторські позиції можемо виділити ключові особливості поняття «засоби адміністративного примусу», зокрема: 1) здійснюються від імені держави спеціально уповноваженими суб'єктами, що знаходить свій прояв в чітко регламентованих правовими нормами видах, умовах та способах реалізації; 2) є зовнішньою формою застосування адміністративних норм; 3) втілюються активними діями на основі вольового застосування норм уповноваженими суб'єктами; 4) пов'язані з персоніфікованою відповідальністю за додержання законності суб'єктами їх застосування; 5) відповідність змісту правового статусу суб'єктів, які їх реалізують, а також цілям та об'єктивним потребам застосування; 6) пов'язані з обмеженням прав та свобод фізичних та юридичних осіб, що відбувається поза межами їх волі;

© Плахтій В. М., 2022

7) спрямовані на попередження, припинення порушення чи відновлення встановленого правопорядку в межах компетенції та повноважень суб'єкта, що їх реалізує.

Список використаних джерел:

1. Дембіцька С. Л. Державний та адміністративний примус: загальнотеоретичні поняття та ознаки. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія : Юридичні науки*. № 845. 2016. С. 250-256

2. Калашник Д.В., Калмиков М.Р., Шліхта О.М. Адміністративний та державний примус: загальнотеоретичний аналіз. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 5. 2022. URL: http://lsej.org.ua/5_2022/87.pdf

3. Карелін В. Заходи адміністративного примусу та особливості їх застосування у сфері організації виконання покарань. *Підприємництво, господарство і право*. № 1. 2019. С. 90-94

4. Комзюк А.Т. Адміністративний примус в правоохоронній діяльності міліції в Україні. Автореф дис докт юрид наук. 12.00.07.Харків. 2002. 32 с.

5. Виприцький А.О., Махова Л.О. Поняття, ознаки та зміст адміністративного примусу в умовах дії режиму воєнного та надзвичайного стану. 24 с. URL: http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/322/8757/18358-1?inline=1

© Плахтій В. М., 2022